

**TRƯỜNG ĐẠI HỌC VĂN HÓA HÀ NỘI
KHOA DI SẢN VĂN HÓA**

ĐỖ VĂN TRÁNG

**TÌM HIỂU LỄ HỘI ĐÌNH LÀNG LƯƠNG QUY
(XÃ XUÂN NỘN, HUYỆN ĐÔNG ANH, THÀNH PHỐ HÀ NỘI)**

**KHÓA LUẬN TỐT NGHIỆP
NGÀNH BẢO TÀNG HỌC
Mã số: 52 32 03 05**

Người hướng dẫn khoa học: PGS.TS. TRỊNH THỊ MINH ĐỨC

HÀ NỘI - 2014

	Trang
MỤC LỤC	1
LỜI CẢM ƠN	3
DANH MỤC BẢNG CHỮ VIẾT TẮT	4
MỞ ĐẦU	5
Chương 1: LÀNG LƯƠNG QUY VÀ ĐÌNH LÀNG LƯƠNG QUY	10
1.1. Khái quát về làng Lương Quy	10
1.1.1. Vị trí địa lý và đặc điểm tự nhiên	10
1.1.2. Lịch sử hình thành làng Lương Quy	11
1.1.3. Đặc điểm dân cư	13
1.1.4. Đặc điểm kinh tế	14
1.1.5. Truyền thống văn hóa làng Lương Quy	16
1.1.6. Truyền thống lịch sử cách mạng	20
1.2. Đình làng Lương Quy	22
1.2.1. Nhân vật được phụng thờ ở đình làng Lương Quy	22
1.2.2. Lịch sử hình thành và quá trình tồn tại của đình	25
1.2.3. Đặc điểm kiến trúc	28
1.2.4. Di vật, cổ vật trong đình	33
Chương 2: LỄ HỘI ĐÌNH LÀNG LƯƠNG QUY	35
2.1. Thời gian và lịch lễ hội	35
2.2. Nhân vật được tưởng niệm trong lễ hội	37
2.3. Chuẩn bị lễ hội	40
2.4. Diễn trình lễ hội	43
2.4.1. Các nghi lễ chính	43
2.4.2. Trò chơi, trò diễn trong lễ hội	48
Chương 3: BẢO TỒN VÀ PHÁT HUY CÁC GIÁ TRỊ CỦA LỄ HỘI ĐÌNH LÀNG LƯƠNG QUY TRONG GIAI ĐOẠN HIỆN NAY	68

3.1. Giá trị của lễ hội đình làng Lương Quy	68
3.2. Nhận diện sự biến đổi trong lễ hội đình làng Lương Quy	73
3.3. Giải pháp bảo tồn và phát huy các giá trị của lễ hội đình làng Lương Quy trong giai đoạn hiện nay	78
KẾT LUẬN	85
DANH MỤC TÀI LIỆU THAM KHẢO	87
PHỤ LỤC	89

LỜI CẢM ƠN

Sau một thời gian nghiên cứu và làm việc nghiêm túc, được sự giúp đỡ, chỉ bảo tận tình của các thầy cô giáo trong khoa Di sản văn hóa, em đã hoàn thiện bài khóa luận này. Lời đầu tiên, em xin bày tỏ lòng biết ơn tới các thầy giáo, cô giáo đã tận tình giảng dạy, động viên và giúp đỡ em hoàn thiện bài khóa luận này. Đặc biệt, em xin gửi lời cảm ơn chân thành và sâu sắc nhất tới PGS.TS Trịnh Thị Minh Đức - Người đã trực tiếp hướng dẫn khoa học, giúp đỡ và chỉ bảo cho em từ khi xác định đề tài, xây dựng đề cương cho tới khi hoàn thiện bài khóa luận.

Qua đây, em cũng xin chân thành cảm ơn chính quyền xã Xuân Nộn, lãnh đạo thôn Lương Quy cùng các cụ cao niên trong làng đã cung cấp tư liệu và tạo điều kiện thuận lợi để em tiếp cận, khảo sát lễ hội đình làng Lương Quy.

Là một sinh viên năm thứ tư, chưa có thời gian được tiếp xúc nhiều với thực tế, kiến thức còn hạn chế, do vậy khóa luận khó tránh khỏi những thiếu sót. Em kính mong nhận được sự đóng góp, chỉ bảo kiến thức của các thầy cô giáo và bạn bè để bản khóa luận này được hoàn thiện hơn nữa.

Một lần nữa em xin trân trọng cảm ơn !

Hà Nội, ngày 31 tháng 5 năm 2014

Tác giả khóa luận

Đỗ Văn Tráng

DANH MỤC BẢNG CHỮ VIẾT TẮT**CHỮ VIẾT TẮT CHỮ VIẾT ĐẦY ĐỦ**

CNH - HĐH: Công nghiệp hóa - Hiện đại hóa

CLB: Câu lạc bộ

CTQG: Chính trị quốc gia

HCV: Huy chương vàng

HCB: Huy chương bạc

HĐND - UBND: Hội đồng Nhân dân - Ủy ban nhân dân

KHXH: Khoa học xã hội

Nxb: Nhà xuất bản

QĐ: Quyết định

Tp: Thành phố

TTg: Thủ tướng

TW: Trung ương

VHDT: Văn hóa dân tộc

VHTT: Văn hóa Thông tin

XHCN: Xã hội chủ nghĩa

MỞ ĐẦU

1. Lý do chọn đề tài

1.1. Lễ hội là một loại hình di sản văn hóa phi vật thể, là sản phẩm có giá trị lịch sử, văn hoá, khoa học thuộc lĩnh vực sáng tạo tinh thần được lưu giữ chủ yếu trong đời sống văn hóa của cộng đồng.

Lễ hội là một loại hình sinh hoạt văn hóa tập thể, phản ánh tín ngưỡng và sinh hoạt của người dân trong lao động nông nghiệp, lao động các ngành nghề hoặc trong việc tái hiện lại các sự tích lịch sử. Lễ hội truyền thống là một bộ phận quan trọng cấu thành nền văn hóa dân gian nói riêng và nền văn hóa của một quốc gia, dân tộc nói chung lễ hội cũng chính là môi trường để tụ hội, lưu truyền những giá trị văn hóa truyền thống của dân tộc, của mỗi cộng đồng dân cư, của từng địa phương qua các thời kỳ lịch sử.

1.2. Lễ hội đình làng Lương Quy là một lễ hội mang đậm bản sắc văn hóa dân gian vùng đồng bằng Bắc Bộ. Lễ hội hàng năm được tổ chức vào dịp đầu xuân, khi mà thời tiết đã ấm áp hơn, thiên nhiên cũng mang một vẻ đẹp tươi mới đầy sức sống, cũng là để du khách đi trải hội cảm nhận được không khí phấn khởi và cầu mong những may mắn cho chính mình và người thân. Trong lễ hội đình làng Lương Quy ngoài những nghi thức tế lễ mang đậm bản sắc truyền thống như nhiều lễ hội khác thì phần hội ở đây vẫn còn giữ được nhiều trò chơi, diễn xướng dân gian hết sức độc đáo mà nhiều lễ hội truyền thống khác không lưu giữ được đó là trò thi tài thổi cơm, một trò diễn được tổ chức nhằm tưởng nhớ lại sự tích rèn luyện quân sĩ của ba vị Thánh và 50 trai làng trong thời gian tham gia giúp Thánh Gióng dẹp giặc Ân. Lễ hội cũng là dịp để nhân dân địa phương cúng lễ và du khách thập phương đến tham quan chiêm ngưỡng và thưởng thức những giá trị văn hóa truyền thống được lưu giữ lại và bảo tồn cho tới ngày nay.

1.3. Hoạt động lễ hội là một phần không thể thiếu ở các trung tâm cộng đồng làng, xã, đặc biệt là ở vùng đồng bằng Bắc Bộ - khu vực có mật độ lễ

hội đậm đặc nhất của cả nước. Lễ hội đình làng Lương Quy cũng vậy, nó mang trong mình nhiều giá trị quan trọng đó là giá trị văn hóa, giá trị tín ngưỡng tâm linh, giá trị giáo dục đạo đức.. không chỉ đối với cư dân nơi đây mà của cả khu vực rộng lớn xung quanh nó.

Ngoài những giá trị nói trên thì giá trị gắn kết cộng đồng được thể hiện khá rõ nét trong lễ hội đình làng Lương Quy. Bởi vì lễ hội là một hình thức sinh hoạt văn hóa cộng đồng, là hoạt động của con người có tính xã hội cao. Lễ hội là hoạt động của tập thể, ra đời trong đời sống cộng đồng, được chăm lo xây dựng để phục vụ cộng đồng và cũng chính là nơi đáp ứng được những nhu cầu của con người. Cũng giống như bao lễ hội khác, lễ hội đình làng Lương Quy cũng thể hiện sự cố kết cộng đồng một cách rõ nét. Tất cả mọi người đến với lễ hội đều cùng nhau sinh hoạt hội, cùng trình diễn, sáng tạo, cùng hưởng thụ các giá trị văn hóa.

1.4. Việc bảo tồn và phát huy lễ hội đình làng Lương Quy được đặt ra trong đời sống hiện nay trong bối cảnh đô thị hóa và quá trình hội nhập quốc tế diễn ra mạnh mẽ cùng với đó là các loại hình văn hóa mới du nhập xuất hiện trên tất cả các lĩnh vực của đời sống sẽ là một vấn đề bức thiết. Việc bảo tồn lễ hội truyền thống trong đời sống hiện nay cũng là một nội dung quan trọng nằm trong “chương trình mục tiêu quốc gia” của Chính phủ. Thông qua việc nghiên cứu, tìm hiểu về lễ hội đình làng Lương Quy cũng là một việc làm thiết thực mà tôi muốn góp một phần nhỏ bé vào công tác giữ gìn và phát huy các giá trị văn hóa đặc sắc của địa phương mình. Bên cạnh đó thì đình làng Lương Quy - không gian tổ chức lễ hội đã được UBND Tp. Hà Nội công nhận theo quyết định số 1362/QĐ - UBND ngày 24/03/2010 là di tích lịch sử văn hóa cấp Thành phố cần được bảo vệ, tôn tạo và phát huy tác dụng trong sự nghiệp xây dựng, phát triển nền văn hóa Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc theo Nghị quyết TW V, khóa VIII đã đề ra.

Được sự đồng ý của khoa Di sản văn hóa và cô giáo hướng dẫn, tôi đã chọn đề tài “Tìm hiểu lễ hội đình làng Lương Quy” làm đối tượng nghiên cứu của khóa luận tốt nghiệp đại học.

2. Lịch sử nghiên cứu

Lễ hội đình làng Lương Quy là một lễ hội dân gian truyền thống tiêu biểu của xã Xuân Nộn, huyện Đông Anh, là tiếng nói thể hiện tâm thức uống nước nhớ nguồn của người dân nơi đây đối với tam vị Đại vương - những người đã có công trong xây dựng và gìn giữ quê hương. Về lễ hội đình làng Lương Quy đến nay cũng có một số bài viết của một số tác giả như:

+ Trong cuốn “Hội làng Hà Nội” do tác giả Lê Trung Vũ làm chủ biên có viết: “... Hội làng xưa thường kéo dài 5,6 ngày nhưng nay chỉ mở 2 ngày vào mùng 5 và mùng 6 tháng 2 âm lịch. Thành hoàng là 3 vị thánh: Ông Thống, Duy, Giang. Tục truyền rằng họ là anh em sinh ba trong một nhà, đã có công cùng Thánh Gióng đánh giặc Ân và được vua Hùng trọng thưởng, sau đó được dân làng tôn làm những vị thần bảo mệnh cho mình. Vào dịp hội có nhiều tục lệ như yển lão, vật lèo, hát chèo trong đình, tế lễ có múa bang và đặc biệt là tục nấu cơm thi vào ngày mùng 6...” [22, tr.325].

+ Trong cuốn “Đông Anh với nghìn năm Thăng Long - Hà Nội” do Huyện ủy - HĐND - UBND huyện Đông Anh biên soạn, tác giả Lê Hồng Lý có bài viết về lễ hội đình Lương Quy như sau: “... Sáng mùng 6, sau khi tế lễ và múa bông kết thúc là tới trò thi tài thổi cơm vô cùng náo nhiệt và độc đáo. Cuộc thi diễn ra tại sân đình làng trong một vòng tròn có đường kính khoảng 9 - 10m. Người dự thi gồm toàn trai tráng của các giáp tham gia, làng có 4 giáp là Đông, Tây, Nam Bắc... [7, tr.345].

Tuy nhiên, trong các cuốn sách chỉ là một số bài viết nhỏ lẻ có tính chất giới thiệu khái quát về lễ hội đình làng Lương Quy mà tập trung chủ yếu là thông qua trò thi tài thổi cơm - một trò diễn dân gian khá độc đáo mà lễ hội nơi đây còn lưu giữ được chứ chưa nghiên cứu một cách có hệ thống và đầy đủ về lễ hội.

3. Mục đích và nhiệm vụ nghiên cứu

3.1. Mục đích nghiên cứu

Nghiên cứu về lễ hội đình làng Lương Quy, tập trung làm rõ những nét tiêu biểu của lễ hội trong đó có trò thổi cơm thi rất độc đáo. Xác định giá trị của lễ hội và đề xuất giải pháp bảo tồn phát huy lễ hội đình làng Lương Quy trong giai đoạn hiện nay.

3.2. Nhiệm vụ nghiên cứu của khóa luận

- Nghiên cứu tổng quan về làng Lương Quy và đình làng Lương Quy.
- Khảo sát nghiên cứu lễ hội đình làng Lương Quy thông qua các tiêu chí cấu trúc lễ hội.
- Nghiên cứu giá trị của lễ hội, xu hướng biến đổi của lễ hội và các giải pháp bảo tồn và phát huy lễ hội đình làng Lương Quy.

4. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu

- Đối tượng nghiên cứu: “Lễ hội đình làng Lương Quy” tại xã Xuân Nộn, huyện Đông Anh, Hà Nội.
- Phạm vi nghiên cứu là lễ hội đình làng Lương Quy hiện nay (năm 2014) nhưng trong quá trình triển khai sẽ tìm hiểu thêm về lễ hội xưa để tìm ra những nét biến đổi trong lễ hội cũng như vai trò, tác động của nó đối với đời sống văn hoá cộng đồng hiện nay ở làng Lương Quy, xã Xuân Nộn, huyện Đông Anh, Hà Nội.

5. Phương pháp nghiên cứu

- Luận văn sử dụng phương pháp nghiên cứu liên ngành: Bảo tàng học, văn hóa học dân gian, xã hội học, lịch sử...)
- Ngoài ra luận văn còn sử dụng phương pháp điền dã, tham dự, hỏi cố, quan sát, miêu tả và phỏng vấn nhân dân địa phương để thu thập thông tin.

6. Những đóng góp của luận văn

Luận văn tập trung nghiên cứu một cách có hệ thống, đầy đủ về lễ hội đình Lương Quy nên sẽ có một số đóng góp sau:

- Phản ánh sắc thái văn hóa nói riêng về đời sống sinh hoạt văn hóa tinh thần của người dân Lương Quy nói riêng và cư dân vùng châu thổ sông Hồng nói chung. Vì vậy đề tài đóng góp một phần tư liệu về lễ hội truyền thống của cư dân trồng lúa nước cổ truyền ở khu vực châu thổ đồng bằng Bắc Bộ.

- Nghiên cứu có hệ thống lễ hội đình làng Lương Quy nay và một số nét thời xưa, khóa luận tập trung nêu lên những giá trị cơ bản, những mặt được và chưa được trong tổ chức lễ hội đình làng Lương Quy. Trên cơ sở đề xuất những phương pháp bảo tồn và phát huy lễ hội đình làng Lương Quy trong giai đoạn hiện nay.

7. Bố cục của luận văn

Ngoài phần mở đầu, kết luận, danh mục tài liệu tham khảo và phụ lục, cấu trúc khóa luận gồm 3 chương:

Chương 1: Làng Lương Quy và đình làng Lương Quy

Chương 2: Lễ hội đình làng Lương Quy

Chương 3: Bảo tồn và phát huy giá trị lễ hội đình làng Lương Quy trong giai đoạn hiện nay

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Nguyễn Chí Bền, Trần Lâm Biền, Bùi Khởi Giang (2000), *Kho tàng lễ hội cổ truyền Việt Nam*, Nxb VHDT, Hà Nội.
2. Bộ Văn hóa Thông tin, *Quy chế tổ chức lễ hội*, Ban hành theo Quyết định số 39/2001/QĐ ngày 23 tháng 8 năm 2001, Hà Nội.
3. Đảng Cộng sản Việt Nam (1998), *Văn kiện Hội nghị lần thứ V, Ban Chấp hành TW khóa VIII*, Nxb CTQG, Hà Nội.
4. Trịnh Thị Minh Đức - Nguyễn Đăng Duy (1993), *Bảo tồn di tích lịch sử văn hóa*, Nxb VHTT, Hà Nội.
5. Hội đồng nhân dân - Ủy ban nhân dân xã Xuân Nộn (2001), *Lịch sử Đảng bộ xã Xuân Nộn*, Nxb CTQG, Hà Nội.
6. Hội đồng nhân dân - Ủy ban nhân dân xã Xuân Nộn (2013), “Báo cáo tình hình kinh tế, văn hóa - xã hội của xã Ngọc Xuân Nộn”, Văn bản lưu hành nội bộ, bản đánh máy, khổ A4, 11tr.
7. Huyện ủy - Hội đồng nhân dân - Ủy ban nhân dân huyện Đông Anh (2010), *Đông Anh với nghìn năm Thăng Long - Hà Nội*, Nxb Hà Nội.
8. Mai Xuân Hải (1999), *Bia khắc thần tích Thành hoàng Lương Quy*, Viện nghiên cứu Hán nôm, Hà Nội.
9. Nguyễn Duy Hình (1996), *Tín ngưỡng thành hoàng Việt Nam*, Nxb KHXH, Hà Nội.
10. Nguyễn Khánh Hưng (2005), *Xã hội học văn hóa*, Nxb ĐHQG Hà Nội.
11. Luật Di sản văn hoá năm 2001 được sửa đổi, bổ sung năm 2009, Nxb CTQG, Hà Nội.
12. Tuệ Nhã - Diệu Nguyệt (2010), *Tập tục và nghi lễ dâng hương*, Nxb Thanh Hóa.
13. Phòng Văn hóa Thông tin huyện Đông Anh (2013), *Danh mục hiện vật di tích đình Lương Quy*.

14. Thanh Phương - Lê Trung Vũ (1995), 60 lễ hội truyền thống Việt Nam, Nxb KHXH, Hà Nội.
15. Hà Văn Tấn - Nguyễn Văn Kự (1998), Đình Việt Nam, Nxb Tp. HCM.
16. Thần tích làng Lương Quy (2011), Bản phiên âm và dịch viết tay, khổ A4, 8 tr.
17. Trương Thìn (1996), Hội hè Việt Nam, Nxb VHDT, Hà Nội.
18. Ngô Đức Thịnh (2001), Về tín ngưỡng và lễ hội cổ truyền, Nxb VHTT, Hà Nội.
19. Ngô Đức Thịnh (Chủ biên) (2001), Tín ngưỡng và văn hóa tín ngưỡng, Nxb KHXH, Hà Nội.
20. Văn bia đình làng Lương Quy (2005), Bản phiên âm và dịch đánh máy, khổ A4, 26tr.
21. Lê Trung Vũ (1992), Lễ hội cổ truyền, Nxb KHXH, Hà Nội.
22. Lê Trung Vũ (Chủ biên) (2006), Hội làng Hà Nội, Nxb VHTT và Viện Văn hóa, Hà Nội.